

بسم الله الرحمن الرحيم

نقش بانوی تراز انقلاب در نظم نوین جهانی

نرگس محمدی^۱

چکیده

نظم جهانی، مجموعه‌ای از قواعد، نهادها و روابط بین‌المللی است که ساختار سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جهان را شکل داده و شیوه تعامل کشورها را تعیین می‌کند؛ در این راستا حضرت آیت‌الله خامنه‌ای سه نشانه برای نظم نوین جهانی قلمداد کردند ۱- انزوای آمریکا ۲- انتقال قدرت به آسیا ۳- گسترش ایدئولوژی مقاومت. با توجه به تأثیر جمهوری اسلامی و نقش تعیین‌کننده زنان در روند این نظم، این پژوهش به بررسی نقش زن تراز انقلاب اسلامی، در سیر تحولات نظم نوین جهانی می‌پردازد. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی بوده و داده‌ها از متون دینی و بیانات رهبری استخراج شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد. انقلاب اسلامی با پشتوانه فقه و فلسفه شیعی، زن را به‌عنوان موجودی متعالی با نقش برجسته معرفی کرد. زن تراز انقلاب اسلامی با حفظ کرامت، ایمان، علم‌اندوزی، حضور در خانواده و جامعه و مقابله با فرهنگ‌های غیراسلامی، الگویی نوین و مستقل ارائه می‌دهد. مشارکت فعال زنان در همه عرصه‌ها علاوه بر ارتقای جامعه داخلی، زمینه‌ساز شکل‌گیری نظم نوین جهانی است. این الگو مبتنی بر آموزه‌های اسلامی است و نقش زنان را در تحقق عدالت اجتماعی و توسعه انسانی برجسته می‌سازد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد پیوند میان رشد فردی و اجتماعی زنان، تأثیری مستقیم بر تحولات و نظم جهانی دارد.

کلیدواژه‌ها: بانوی تراز، انقلاب اسلامی، نظم نوین جهانی

^۱. طلبه حوزه علمیه فاطمه الزهرا (سلام الله علیها) ساوه

با پیروی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، فصلی نو در معادلات جهانی آغاز شد و زمینه شکل‌گیری نظم نوین جهانی فراهم گردید و جایگاه ایران شیعی و مقتدر در عرصه بین‌الملل تثبیت شد. هر فرد در جامعه اسلامی، از جمله زنان، مسئولیت دارد تا برای قوام حکومت اسلامی تلاش کند و در تحقق اهداف آن سهم خود را ایفا نماید.

در این مسیر، زنان مسلمان طی سال‌های اخیر مورد حمله‌های سنگین فرهنگی قرار گرفته‌اند، زیرا دشمنان به خوبی می‌دانند که زن در اسلام، با کسب جایگاه مادری و تربیت صحیح فرزندان، می‌تواند مسیر سعادت و پیشرفت جامعه را رقم بزند و هرگونه غفلت او، تأثیر منفی بر جامعه مسلمانان خواهد داشت. مقام معظم رهبری در سخنرانی‌های متعدد خود، بارها بر اهمیت نقش زنان در شکل‌دهی جامعه اسلامی و تحقق اهداف نظم نوین جهانی تأکید کرده‌اند و زنان را مسئول ایفای این نقش حیاتی دانسته‌اند.

با توجه به اهمیت نقش زنان در شکل‌دهی جامعه و تأثیر آن‌ها در عرصه جهانی و اینکه نقطه‌هدف دشمن در به زمین زدن و شکست دادن یک کشور، تضعیف و به ذلت کشیدن جایگاه مقدس زنان در بنیان‌های فرهنگی و اجتماعی است، از این‌رو تبیین جایگاه و وظایف بانوی تراز انقلاب، به‌عنوان زمینه‌ساز شکل‌دهی نظم نوین جهانی بسیار پراهمیت و لازم به نظر می‌رسد. این پژوهش در صدد است، با رویکردی ارزشی و اسلامی، اهمیت و برتری نقش زن تراز انقلاب را در شکل‌دهی جامعه‌ای پایدار و اخلاق‌مدار با تکیه بر آموزه‌های قرآنی و بیانات مقام معظم رهبری بررسی کند و اثرگذاری او را بر تقویت ابعاد فردی، معنوی و اجتماعی جامعه و شکل‌دهی نظم نوین جهانی به‌طور جامع تحلیل نماید.

پیشینه تحقیق

در سال‌های اخیر پژوهش‌های ارزشمندی در حوزه ویژگی‌های زنان در نهضت انقلاب اسلامی انجام شده است. به عنوان نمونه، می‌توان به مطالعاتی همچون:

۱) مقاله «نقش زن در نظم نوین جهانی از منظر مقام معظم رهبری» نوشته یونس یوسفی و همکارانش، منتشر شده در فصلنامه علمی-تخصصی معارف علوم انسانی و علوم اسلامی، شماره نهم، تابستان ۱۴۰۱، اشاره کرد.

در این مقاله نویسنده در پی بررسی جایگاه و نقش زنان مسلمان در تحولات جهانی و نظم نوین در حال شکل‌گیری بوده است. هدف اصلی مقاله، تبیین این است که زنان با رعایت شئون اسلامی، پرچمداری حجاب و عفاف، کسب علم و تربیت فرزند، چگونه می‌توانند سبک زندگی اسلامی و اهداف اسلام انقلابی را در جامعه بین‌المللی ترویج دهند و در شکل‌گیری نظم نوین جهانی نقش‌آفرینی کنند.

در این پژوهش، علاوه بر بررسی نقش اجتماعی زنان، ابعاد تربیتی، فرهنگی و ارزشی زن در چارچوب معیارهای اسلامی و انقلابی تحلیل شده و جایگاه او به‌عنوان محور تحول در نظم نوین جهانی مورد توجه قرار گرفته است. به این ترتیب، مقاله حاضر ضمن استفاده از مفاهیم پیشینه، با رویکردی ارزشی و اسلامی، اهمیت و برتری نقش زن تراز انقلاب را در شکل‌دهی جامعه‌ای پایدار و اخلاق‌مدار با تکیه بر آموزه‌های قرآنی و بیانات مقام رهبری بررسی می‌کند و اثرگذاری او را بر تقویت ابعاد فردی، معنوی و اجتماعی جامعه و شکل‌دهی نظم نوین جهانی به‌طور جامع تحلیل می‌نماید.

۲) و همچنین می‌توان به مقاله «نقش زنان در جنبش‌های تغییر یافته جامعه و پیامدهای اثر بخش آن»، نوشته سیده فاطمه موسوی، منتشر شده در فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، بهار ۱۴۰۲، شماره ۱، اشاره کرد.

در این مقاله نویسنده، قصد داشته است به بررسی نقش زنان در جنبش‌های اجتماعی معاصر و تأثیر آنان بر تحول جامعه بپردازد. او تمرکز خود را بر فعالیت‌های اجتماعی زنان، مقابله با قوانین نابرابر، حفظ جایگاه و کرامت زنان و تعامل آن‌ها با مردان قرار داده و نشان داده است که مشارکت زنان در جنبش‌های اجتماعی می‌تواند به توسعه، صلح و عدالت اجتماعی کمک کند.

حال، مقاله حاضر با عنوان «نقش بانوی تراز انقلاب در نظم نوین جهانی» همان مسیر کلی را ادامه می‌دهد، اما با برتری و تمایز در زاویه نگاه: در این مقاله، علاوه بر نقش اجتماعی، ابعاد تربیتی، فرهنگی و ارزشی زن در چارچوب معیارهای اسلامی و انقلابی مورد تحلیل قرار گرفته است و جایگاه زن به عنوان محور تحول در نظم نوین جهانی بررسی می‌شود. به این ترتیب، مقاله حاضر ضمن بهره‌گیری از پیشینه و مفاهیم مقاله موسوی، با رویکردی خاص و ارزشی، برتری و اهمیت نقش زن تراز انقلاب را در شکل‌دهی جامعه‌ای پایدار و اخلاق‌مدار با تکیه بر آموزه‌های قرآنی و بیانات رهبر انقلاب تحلیل می‌کند و اثرگذاری آنان را در شکل‌دهی نظم نوین جهانی و تقویت ابعاد فردی، معنوی و اجتماعی جامعه بررسی می‌نماید.

چارچوب مفهومی انقلاب اسلامی

(۱) مفهوم انقلاب اسلامی

نخستین گام در مطالعه هر پدیده تبیین مفهومی آن است شاید به تعداد اندیشمندانی که در مورد انقلاب قلم زده‌اند تعاریفی از انقلاب ارائه شده باشد این تعاریف کم و بیش وجوه اشتراک و اختلاف نسبت به یکدیگر دارند و هر یک از آنها زاویه‌ای از زوایای انقلاب را آشکار می‌سازد آنچه مسلم و قطعی است اینکه بر روی هیچ تعریف مفهومی رضایت بخش و مورد پذیرش عموم اتفاق نظر وجود ندارد.

در کالبدشکافی تعاریف انقلاب به مولفه‌هایی نظیر دگرگونی بنیادین و ساختاری، تغییر نهادها، جابجایی نخبگان، خشونت و بی‌نظمی و ... برمی‌خوریم که بر اساس تحلیل انقلاب‌های جهان در تعریف انقلاب جای گرفته است. وقوع انقلاب اسلامی ایران که یکی از بزرگترین پدیده‌های تاریخ در قرن بیستم بوده و در زمره مهم‌ترین جنبش‌های سیاسی اجتماعی به شمار می‌آید، تعاریف موجود و نیز نظریه‌های انقلاب را به چالش کشید و ضرورت ارائه تعریف جدیدی از انقلاب را به دنبال آورد.^۱

وجه عدم اتفاق نظر در درک مفهومی انقلاب، مربوط به پیچیدگی آن به عنوان یک پدیده اجتماعی است که به پیچیدگی و ناشناختگی انسان برمی‌گردد. با این وجود گفتنی است که شاید بتوان از طریق درک اشارت و رمزهای ضمنی اینگونه دگرگونی‌ها، به تصویری رضایت بخش از معنای انقلاب دست یافت.

(۲) ویژگی‌های انقلاب اسلامی

^۱. ر.ک: مشیرزاده، نگرشی اجمالی به نظریه‌های انقلاب در علوم اجتماعی؛ مجموعه مقالات انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، ج ۱، ص ۸۵-۱۱۵

حاشیه به متن آورده و زنان مسمان باید با ارتقای معنویت خود در مسیر تعالی و رشد جامعه و دنیا گام بردارد.

۴) مشارکت اقتصادی

کسب و تلاش اقتصادی (استقلال اقتصادی زنان) اسلام به زن، استقلال اقتصادی بخشیده است تا وی، مانند مردان از حق مالکیت و تصرف در اموال خویشتن، بدون نظارت و قیمومیت کسی، بهره برد و با اختیار خویش ثروتش را در راهی که نیاز می‌داند، صرف کند. قرآن کریم در این زمینه در آیه ۳۲ سوره نسا می‌فرماید: «برای مردان از آنچه کسب کرده‌اند، بهره‌ای است و برای زنان نیز از آنچه کسب کرده‌اند، بهره‌ای است». این آیه، کسب و تلاش اقتصادی و مالکیت مردان و زنان را که از مصادیق مشارکت اجتماعی است، تأیید می‌کند و این تصور غلط را که مالکیت و کسب و تلاش اقتصادی منحصر به مردان است، از بین می‌برد.

نتیجه‌گیری:

این پژوهش با محوریت «زن تراز انقلاب اسلامی و نقش او در شکل‌دهی نظم نوین جهانی» تلاش کرد تا بر پایه‌ی آموزه‌های قرآنی، بیانات امامین انقلاب و تجربه‌ی عملی زنان مسلمان ایرانی، جایگاه حقیقی زن در عرصه‌های فردی، اجتماعی و جهانی را تبیین نماید. اهمیت این تحقیق از آن روست که انقلاب اسلامی، با ارائه‌ی «الگوی سوم زن»، توانست گفتمان جدیدی در برابر دو گفتمان مسلط غربی و شرقی درباره زن مطرح کند؛ گفتمانی که نه تنها شأن و کرامت زن را در بعد فردی و معنوی حفظ می‌کند، بلکه او را به‌عنوان عنصر مؤثر در تحولات اجتماعی و سیاسی معرفی می‌نماید.

پژوهش حاضر بر این اصل معتقد است که زن تراز انقلاب اسلامی، بر اساس آموزه‌های اسلام و رهنمودهای رهبری، الگویی متعادل میان نقش‌های فردی (همسری، مادری و خودسازی معنوی) و نقش‌های اجتماعی (حضور علمی، فرهنگی و سیاسی) ارائه می‌دهد و همین تعادل، عامل برتری این الگو در جهان معاصر است.

یافته‌های تحقیق نشان داد که ویژگی‌های زن تراز انقلاب شامل ایمان، پایبندی به ارزش‌های اسلامی، استقلال فکری در برابر فرهنگ غربی، مشارکت اجتماعی و سیاسی، نقش‌آفرینی در پیشرفت علمی و حمایت از مقاومت جهانی است. این ویژگی‌ها در عمل سبب شدند که زنان ایران پس از انقلاب، در عرصه‌های مختلف داخلی و بین‌المللی بدرخشند و الگویی الهام‌بخش برای زنان مسلمان و آزاداندیش جهان باشند. همچنین تحلیل بیانات رهبری نشان داد که زن در این الگو، نه تنها محور خانواده، بلکه شریک جدی در ساخت جامعه عادلانه و نظم نوین جهانی است.

فهرست منابع

قرآن کریم

۱. طباطبایی، سید محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، قم، جامعه مدرسین حوزه علمیه، بی تا
۲. مشیرزاده، حمیرا، «نگرشی اجمالی به نظریه‌های انقلاب در علوم اجتماعی»، مجموعه مقالات انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، ج ۱، ۱۳۷۴
۳. موسوی خمینی، صحیفه امام خمینی، ج ۱۳، ۱۶، ۵، ۱۸ تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، ۱۳۸۵

مقالات و فصلنامه‌ها

۴. ایکنبووری، گ. ج.، ۱۳۹۰، «سیاست و نظم بین‌المللی لیبرال: آمریکا و محورهای نظم جهانی لیبرال»، ترجمه عسگر قهرمان‌پدر، فصلنامه مطالعات منطقه‌ای، شماره ۴۰
۵. خالقی، نادر، «نقش سیاسی-اجتماعی زنان بر پیروزی انقلاب اسلامی بر اساس دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای»، پژوهش‌های مطالعات اسلامی معاصر، مهرماه ۱۴۰۳، سال دوم، شماره ۱۶
۶. دهقانی فیروزآبادی، جلال «ایران و نظم نوین جهانی: چالش‌ها و فرصت‌ها»، نشریه روابط خارجی، بهار ۱۴۰۳، شماره اول

۷. شریعتی‌نیا، محسن، «تغییر سیستمیک و مشارکت راهبردی ایران و چین»، جستارهای سیاسی معاصر، ۱۴۰۱ نشریه: جستارهای سیاسی معاصر، ۱۴۰۱، دوره ۱۳، شماره ۲
۸. شفیعی، احمد، «انقلاب اسلامی از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی»، فصلنامه حصون، بهار، ۱۳۸۴، شماره ۱
۹. عیوضی، محمدرحیم، «مهم‌ترین مولفه‌های راهبردی تقویت قدرت جمهوری اسلامی ایران در نظم نوین جهانی از دیدگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای»، فصلنامه مطالعات راهبردی انقلاب اسلامی، بهار ۱۴۰۲، دوره ۱، شماره ۱
۱۰. ملکوتیان، مصطفی، «تأثیرات منطقه‌ای و جهانی انقلاب اسلامی»، فصلنامه تخصصی مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۸۳۵، شماره ۱، تابستان
۱۱. موسوی، فاطمه، «نقش زنان در جنبش‌های تغییر یافته جامعه و پیامدهای اثر بخش آن»، مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، بهار ۱۴۰۲، دوره ۹، شماره ۱
۱۲. واعظی، هدی السادات؛ علی حسینی، علی، «تحلیل وضعیت حضور زنان در مناصب سیاسی در جهان معاصر و ایران (از دهه سوم قرن بیست و یکم)»، زن در توسعه و سیاست، سامانه نشر مجلات علمی دانشگاه تهران، ۱۴۰۲، دوره بیست و یک، شماره ۱
۱۳. یوسفی، یونس و دیگران، «نقش زن در نظم نوین جهانی از منظر مقام معظم رهبری»، فصلنامه علمی-تخصصی معارف علوم انسانی و علوم اسلامی، تابستان ۱۴۰۱، شماره ۹

بیانات و سخنرانی‌ها

۱۴. بیانات امام خامنه‌ای در جمع شرکت‌کنندگان در اجلاس جهانی زنان و بیداری اسلامی، ۱۳۹۱/۴/۲۱
۱۵. بیانات امام خامنه‌ای در دیدار با اعضای شورا فرهنگی-اجتماعی زنان، جمعی از زنان پزشک، متخصص و مسئولان اولین کنگره حجاب اسلامی به مناسبت میلاد حضرت فاطمه زهرا (سلام‌الله‌علیها)، ۱۳۷۰/۱۰/۴
۱۶. بیانات امام خامنه‌ای در دیدار با جمع کثیری از پرستاران به مناسبت میلاد حضرت زینب کبری (سلام‌الله‌علیها) و روز پرستار، ۲۲ آبان ۱۳۷۰

۱۷. بیانات امام خامنه‌ای در دیدار جمعی از بانوان برگزیده کشور به مناسبت میلاد با سعادت حضرت فاطمه الزهرا (سلام‌الله‌علیها)، ۱۳۹۳/۱/۳۰
۱۸. بیانات امام خامنه‌ای در دیدار گروه کثیری از زنان نخبه در آستانه سالروز میلاد حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها)، ۱۳۸۶/۴/۱۳
۱۹. بیانات در دیدار جمعی از بانوان فرهیخته‌ی حوزوی و دانشگاهی ۱۳۹۲/۲/۲۱
۲۰. بیانات در دیدار جمعی از مداحان، ۱۳۹۲/۲/۱۱
۲۱. بیانات رهبر انقلاب در افتتاح دومین دوره تحصیلی دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۶۲/۱۰/۳
۲۲. بیانات رهبر انقلاب در خطبه نماز جمعه و بیانات در خانه کودک، ۱۳۷۰/۷/۵ و ۱۳۶۳/۷/۵
۲۳. بیانات رهبر انقلاب در دیدار با اعضای هیأت علمی و کارشناسان جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۳/۴/۱
۲۴. بیانات رهبر انقلاب در دیدار با فرماندهان نیروی مقاومت بسیج، ۱۳۷۱/۴/۲۲
۲۵. بیانات رهبر انقلاب در دیدار با وزیر کشور و استانداران، ۱۳۷۸/۱/۲۸
۲۶. بیانات رهبر انقلاب در دیدار جمعی از بانوان، ۱۳۷۹/۶/۳۰
۲۷. بیانات رهبر انقلاب در مراسم افتتاحیه سالگرد دهه فجر، ۱۳۶۲/۱۱/۱۲
۲۸. بیانات رهبر انقلاب در مشهد ۱۳۸۰/۳/۱۴
۲۹. بیانات رهبر انقلاب، ۱۳۶۳/۱۱/۸
۳۰. بیانات رهبری در میان اقشار مختلف مردم ۱۳۶۸/۹/۲۲
۳۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با دانش‌آموزان، ۱۴۰۱/۸/۱۱
۳۲. پیام امام خامنه‌ای به کنگره هفت هزار زن شهید کشور، ۱۳۹۱/۱۲/۱۶
۳۳. پیام امام خامنه‌ای به ملت شریف ایران در پایان چهلمین روز ارتحال حضرت امام خمینی، ۱۳۶۸/۴/۲۳